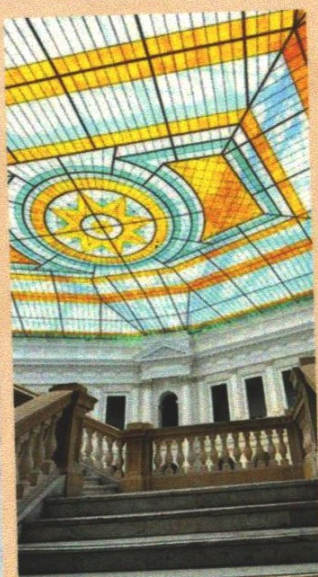
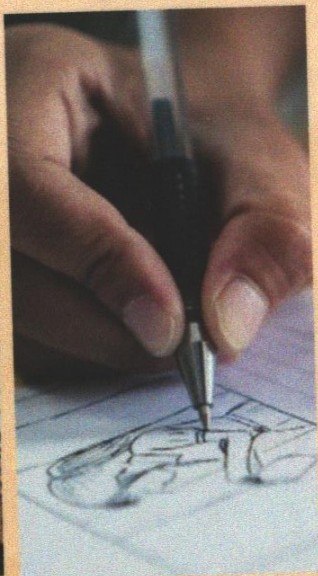
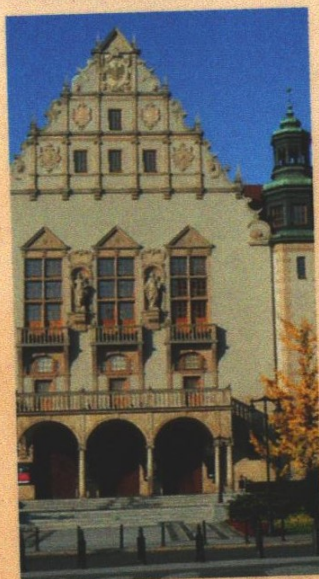
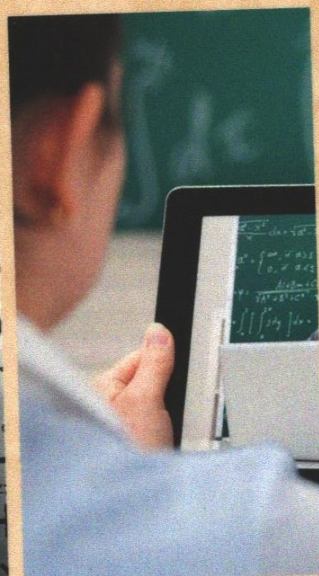
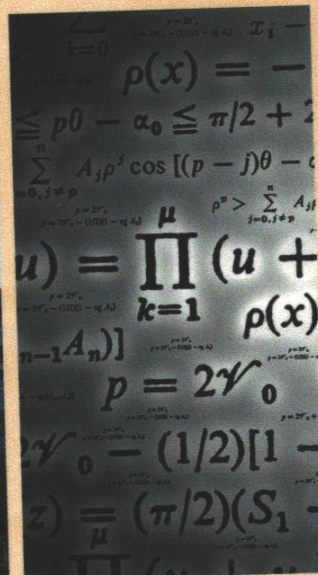

ІННОВАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ І ЛІДЕРСТВО:

проект і мікропроекти - IV

Projekt współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy
rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP

Projekt współfinansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego RP

UNIwersytet
WARSAWSKI

Uniwersytet
Jagielloński

Fundacja
„Instytut Artes Liberales”

IFEPR

INTERNATIONAL CHARITY FOUNDATION

INTERNATIONAL FOUNDATION FOR EDUCATIONAL POLICY RESEARCH

Спілка ректорів
вищих навчальних закладів
України

Рецензенти:

Проф. З. Марчиняк — Голова Національної ради науки та вищої
освіти Республіки Польща, професор Варшавського університету

Проф. Ю. Рашикевич — Член Національного агентства кваліфікацій,
професор Національного університету "Львівська політехніка"

Отець, доктор Б. Прах — Ректор Українського католицького університету

Інноваційний університет і лідерство: проект і мікропроекти — IV. —
Варшава: Fundacja "Instytut Artes Liberales", 2020. — 464 с.

Друк і палітурка: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego

ISBN 978-83-957318-1-5

ISBN 978-83-957318-1-5

© Факультет Artes Liberales Варшавського
університету (Республіка Польща)

© Міжнародний благодійний фонд "Міжнародний
фонд досліджень освітньої політики" (Україна)

© Т. Фініков, Р. Сухарські — відповідальні редактори

© В. Антонов — оформлення, дизайн обкладинки

Подяка

Організатори проекту та відповідальні редактори висловлюють глибоку подяку всім авторам статей та керівникам робочої групи з підготовки цього видання професору Олені Гришиновій та професору Інні Семенець-Орловій.

Окрему вдячність висловлюємо учасникам попередніх фаз проекту, що проявили бажання та готовність підготувати низку цікавих статей для цього збірника.

Глибоку повагу засвідчуємо професору Олександру Мережку, професору Збігневу Марчиняку, професору Юрію Рашикевичу, отцю, доктору Богдану Праху за об'єктивну та доброзичливу оцінку представлених матеріалів та щиру підтримку проекту "Інноваційний університет і лідерство".

РОЗДІЛ 4

ІННОВАЦІЇ ТА ЕКСПЕРИМЕНТ ЯК ІМПЕРАТИВ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Павлик Н. П., Ситняківська С. М.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНИХ ПОТРЕБ СТУДЕНТСТВА375

Длугопольський О. В.

ПРАКТИКИ ТРАНСКОРДОННОГО ДИСТАНЦІЙНОГО
ВИКЛАДАННЯ ЗА УМОВ ПАНДЕМІЇ (KEYS UNIVERSITY
OF ECONOMICS AND HUMAN SCIENCES IN WARSAW)386

Вашук О. П.

РЕАЛІЗАЦІЯ МІКРОПРОЕКТУ “ОБЛИЧЧЯ ВЧЕНОГО”397

Серебрянська І. М.

КОНЦЕПТ “ОСВІТА ЯК ОБ’ЄКТ
ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ”405

Канівець І. А.

ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОЕКТУ “ІННОВАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ І
ЛІДЕРСТВО” В КІНЕМАТОГРАФІ: ПРОБЛЕМИ І РІШЕННЯ.....416

ДОДАТКИ

Додаток 1

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ437

Додаток 2

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ ЗБІРНИКА СТАТЕЙ.....445

Додаток 3

РЕЦЕНЗІЯ

НА ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЧЕТВЕРТОЇ ФАЗИ
ПРОЕКТУ “ІННОВАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ І ЛІДЕРСТВО. ФАЗА IV:
КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ТА ВІДНОСИНИ
УНІВЕРСИТЕТ-ШКОЛА” (проф. З. Марчіняк).....452

Додаток 4

РЕЦЕНЗІЯ

НА ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЧЕТВЕРТОЇ ФАЗИ
ПРОЕКТУ “ІННОВАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ І ЛІДЕРСТВО. ФАЗА IV:
КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ТА ВІДНОСИНИ
УНІВЕРСИТЕТ-ШКОЛА” (проф. Ю. Рашкевич).....455

Додаток 5

РЕЦЕНЗІЯ

НА ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЧЕТВЕРТОЇ ФАЗИ
ПРОЕКТУ “ІННОВАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ І ЛІДЕРСТВО. ФАЗА IV:
КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ТА ВІДНОСИНИ
УНІВЕРСИТЕТ-ШКОЛА” (д-р Б. Прах)458

Длугопольський О. В.

ПРАКТИКИ ТРАНСКОРДОННОГО ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ ЗА УМОВ ПАНДЕМІЇ (KEYS UNIVERSITY OF ECONOMICS AND HUMAN SCIENCES IN WARSAW)

Анотація

В статті на фоні позицій Польщі у світових індикаторах *The Digital Economy and Society Index*, *Digital Evolution Index* та *The Digital Life Abroad Index*, що характеризують прогрес діджиталізації, проаналізований досвід одного з університетів країни (*University of Economics and Human Sciences in Warsaw*) у запровадженні дистанційного навчання для міжнародних студентів. Наведені переваги та труднощі формату роботи "викладач-студент" за умов пандемії в онлайн форматі через систему *Microsoft Teams*. Сформульовані висновки стосовно розвитку дистанційного формату вищої освіти в університетах після пандемії 2020 р.

Ключові слова: вища освіта, онлайн викладання, діджиталізація, пандемія.

Abstract

Based on Poland's positions in the world rankings of *The Digital Economy and Society Index*, *Digital Evolution Index* and *The Digital Life Abroad Index*, which demonstrate digitalization progress, the article analyses the experience of one of the country's universities (*University of Economics and Human Sciences in Warsaw*) in the introduction of distance learning for international students. In the pandemic conditions, the advantages and difficulties of the "teacher-student" communication in the online format using the *Microsoft Teams* are presented. Conclusions are formulated regarding the distance format of higher education development at universities after the pandemic 2020.

Key words: higher education, on-line study, digitalization, pandemic.

Проблематика мікропроекту

Епідемія коронавірусу, яка масово охопила світову економіку на початку 2020 р., спричинила радикальні зміни практично в усіх секторах, у

т.ч. й освіті. Сектор вищої освіти в усіх країнах, охоплених пандемією, за кілька тижнів трансформувався із офлайн в онлайн. Однак така трансформація відбувалась не безболісно як для адміністрації університетів, так і самих студентів та викладачів.

Світовий досвід надання освітніх послуг дистанційно до COVID-19 стосувався переважно університетів США та Великої Британії, які задавали своєрідний тренд онлайн-освіти [1; 2; 3]. Проте така форма освіти ефективно спрацьовує, переважно, для здобуття магістерського рівня освіти та опанування короткострокових сертифікованих курсів. Викладання ж на бакалавраті вимагає переважно роботи офлайн, оскільки це дисциплінує студентів та закладає навички різноманітних комунікацій в освітньому середовищі. Однак, вимушена самоізоляція студентів та викладачів на сьогодні радикально видозмінює особливості роботи та навчання, підвищує вимоги до самодисципліни як викладачів, так і студентів, змушує по-новому дивитися на розвиток вищої освіти після пандемії.

Мета дослідження

Метою дослідження є аналіз позитивних та проблемних аспектів онлайн викладання за умов пандемії 2020 р. на прикладі *University of Economics and Human Sciences in Warsaw*, особливості транскордонної моделі його реалізації, а також обґрунтування трендів розвитку вищої освіти в онлайн-форматі на перспективу.

Виклад основного матеріалу

Сьогодні польські університети досить активно працюють в плані дистанційної освіти. За кілька місяців глобального карантину їм вдалося перевести навчальний процес в онлайн, чому немало сприяло вже сформоване середовище.

Наприклад, рейтинг DESI (*The Digital Economy and Society Index*), за допомогою якого відстежується розвиток цифрової конкурентоспроможності країн ЄС, містить кілька складових [4]:

ПРАКТИКИ ТРАНСКОРДОННОГО ДИСТАНЦІЙНОГО...

- 1) зв'язок ("Connectivity"), що характеризує доступ до послуг із підтримки фіксованого, мобільного, швидкого та надшвидкого широкосмугового зв'язку (25 %);
- 2) цифрові навички людського капіталу ("Human Capital"), що вимірює компетентності, необхідні для використання можливостей цифрової економіки (25 %);
- 3) використання інтернет-послуг громадянами ("Use of Internet"), що характеризує обсяг споживання онлайн-контенту, відеодзвінків, онлайн шопінгу та банкінгу (15 %);
- 4) бізнес-інтеграція цифрових технологій ("Integration of Digital Technology"), що вимірює оцифрування бізнесу та розвиток електронної комерції (20 %);
- 5) цифрові публічні послуги ("Digital Public Services"), що характеризує ступінь розвитку eGovernment та eHealth (15 %).

Незважаючи на те, що показники Польщі у 2019 р. за усіма складовими DESI відстають від середньоєвропейських, країна змогла побудувати якісне цифрове середовище, досягнувши суттєвого прогресу порівняно із 2015 р. Так, показник "Connectivity" за чотири роки в країні зріс із 7,81 до 13 % (рис. 1), показник "Human Capital" — з 7,93 до 9,21 % (рис. 2), показник "Use of Internet" — з 4,78 до 6,59 % (рис. 3), показник "Integration of Digital Technology" — з 3,79 до 4,96 % (рис. 4), показник "Digital Public Services" — з 6,87 до 7,87 % (рис. 5).

Іншим індикатором, який характеризує розвиток Інтернет-технологій в країнах світу, є The Digital Life Abroad Index, який дозволяє оцінити якість цифрового життя експатів. Шляхом міжнародних опитувань експатів для отримання значень індексу оцінюється доступ до онлайн-сервісів, надання публічних послуг онлайн, простота отримання місцевого номера мобільного телефону, простота оплати без готівки та легкість отримання доступу до швидкісного Інтернету для домашнього користування [5]. Із 68 країн світу, включених у звіт 2018 р., Польща за цим індексом займає 32-ге місце, випереджаючи Францію, Бельгію, Болгарію, Японію, Грецію, Італію. Чисельність інтернет-користувачів у Польщі становить 78,2 % від населення країни [6].

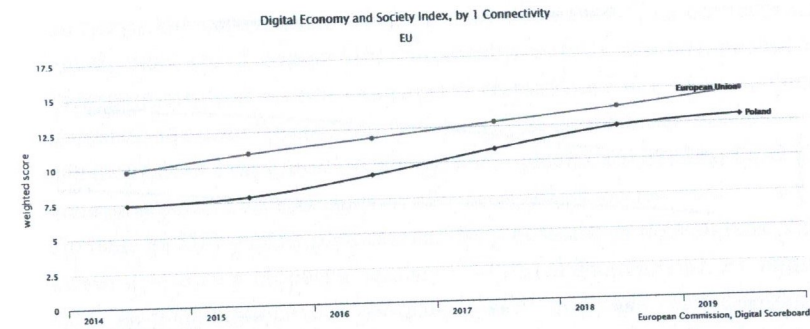

Рис. 1. Динаміка показника "Connectivity" DESI Польщі та ЄС, 2014–2019 рр. [4]

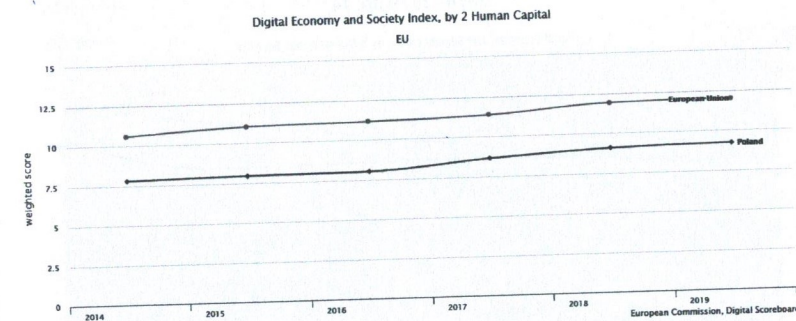

Рис. 2. Динаміка показника "Human Capital" DESI Польщі та ЄС, 2014–2019 рр. [4]

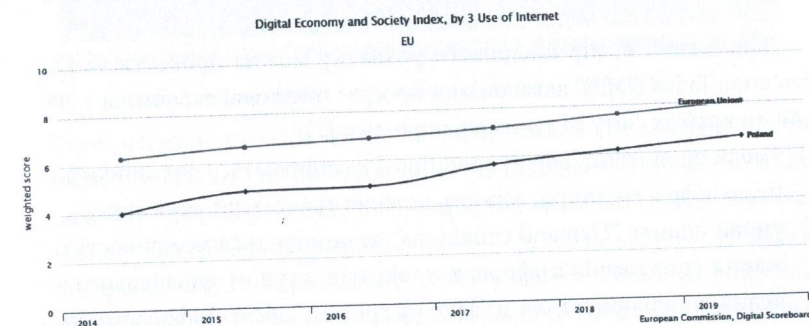

Рис. 3. Динаміка показника "Use of Internet" DESI Польщі та ЄС, 2014–2019 рр. [4]

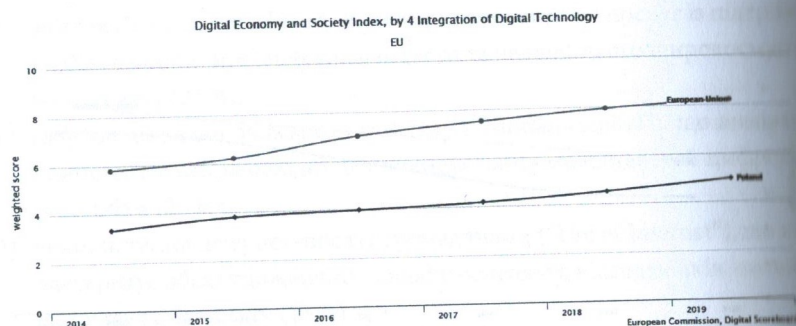

Рис. 4. Динаміка показника "Integration of Digital Technology" DESI Польщі та ЄС, 2014–2019 pp. [4]

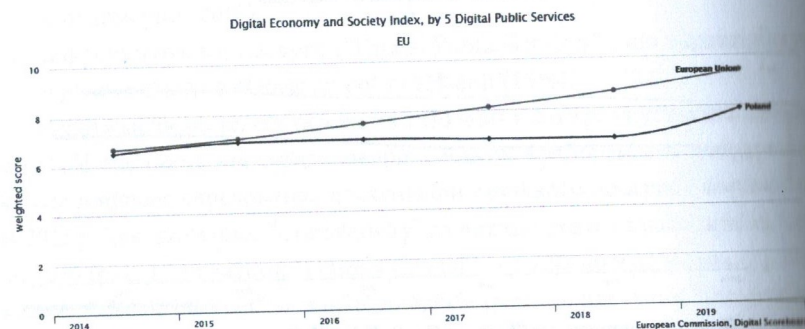

Рис. 5. Динаміка показника "Digital Public Services" DESI Польщі та ЄС, 2014–2019 pp. [4]

Додатковий вимір цифрового розвитку можна провести за Digital Evolution Index (DEI), який оцінив прогрес цифрової економіки з 2008 р. у 60-ти країнах світу за такими напрямками [7]:

- 1) умови пропозиції "Supply conditions", де оцінюються показники доступу до інфраструктури, легкість ведення трансакцій, логістика;
- 2) умови попиту "Demand conditions", де оцінюються можливості та бажання споживачів цифрових продуктів, ступінь фінансового залучення до використання цифрових грошей, обсяг цифрового споживання (т. з. цифрове поглинання);

- 3) інституційне середовище "Institutional environment", де оцінюються рівень бюрократії, захист прав інтелектуальної власності, розвиток електронного урядування, якість регуляторної політики та прозорість;
- 4) інновації та зміни "Innovation and change", де оцінюються можливості фінансування стартапів, розвиток R&D, рівень використання соціальних мереж та вміння залучати й розвивати таланти.

Польща за DEI у 2017 р. посідала 35-ту позицію із показником 2,53 (максимум — 3,79 у Норвегії, мінімум — 1,51 в Бангладеш). Як видно з рис. 6, Польща відноситься до країн, в яких цифрова трансформація розвивається досить швидкими темпами (група т. з. "rapidly advancing countries").

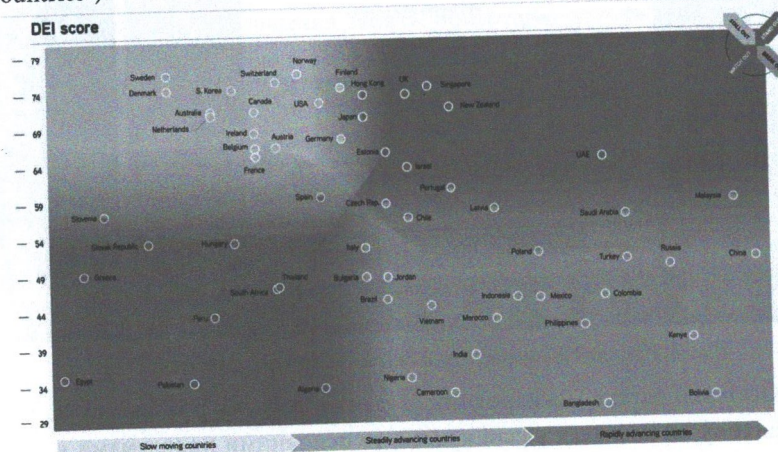

Рис. 6. Рейтинг країн світу за Digital Evolution Index (DEI) [7]

Отже, непогані позиції країни за показниками The Digital Economy and Society Index, Digital Evolution Index та The Digital Life Abroad Index, а також вже сформована база дисциплін, які викладачі зобов'язані виставляти у внутрішньоуніверситетській мережі, дозволили університетам Польщі досить безболісно перейти у дистанційний формат освіти. Розглянемо більш детально кейс University of Economics and Human Sciences in Warsaw [8], який пропонує для вивчення студентам бакалаврату та магістратури програми із менеджменту, політичних наук, психології, фінансів та обліку, комп'ютерних наук.

З початком пандемії 2020 р. студенти усіх програм були переведені на дистанційну освіту. Університет має внутрішню систему (<https://extranet.vizja.pl>), в якій студенти отримують доступ до силабусів дисциплін, розкладу, контактів викладачів, а також усієї інформації, яка необхідна їм для навчання, консультацій та комунікацій з викладачами.

Лекції та семінарські заняття з квітня були оперативно переведені у систему Microsoft Teams, яка дозволяє підключатися студентам з різних куточків світу, отримуючи в режимі реального часу необхідні знання та матеріали (рис. 7).

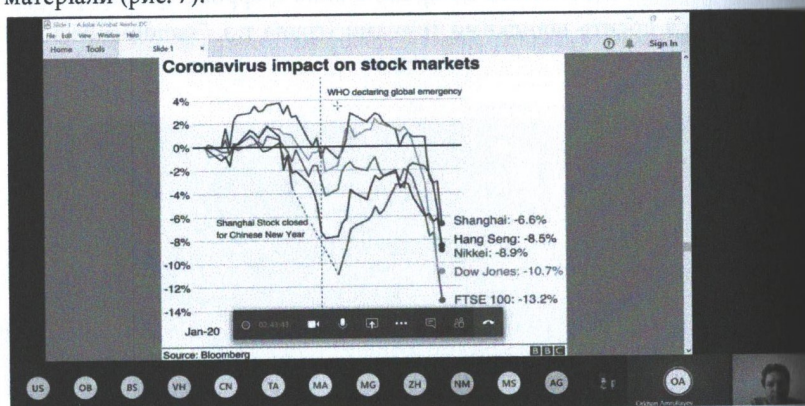

Рис. 7. Приклад дистанційного викладання через Microsoft Teams

Оскільки багато міжнародних студентів встигли роз'їхатися на час карантину по домівках у свої країни, то основними проблемами у дистанційній роботі стали:

- 1) різниця в часі, коли студенти не завжди встигали під'єднуватися вчасно до онлайн занять;
- 2) час, необхідний для оволодіння навичками роботи у дистанційному форматі через Microsoft Teams;
- 3) проблеми із доступом до Інтернету і наявністю необхідних гаджетів для навчання;
- 4) неможливість колективної роботи в групах, спільного brainstorming, оскільки студенти навчаються індивідуально;

- 5) проблема із перевіркою контрольних завдань, які надаються в кінці занять, оскільки студенти обмінюються між собою правильними відповідями і складають усі практично тести на "відмінно".

Платформа Microsoft Teams дозволяє ефективно проводити лекції та семінари, демонструючи учасникам презентації та відеоролики з YouTube для підтвердження теоретичних викладок практичними кейсами. Комунікації з викладачем можуть відбуватися в режимі реального часу як через спільний чат, де студенти ставлять питання, на які можна одразу давати відповіді, так і через діалог зі студентами, які періодично вмикають мікрофони для дискусій за необхідності. Викладачі самостійно планують в календарі онлайн-зустрічі зі студентами (рис. 8), відзначаючи години початку та завершення занять, попередньо узгоджуючи розклад із відповідальною особою від кожного деканату.

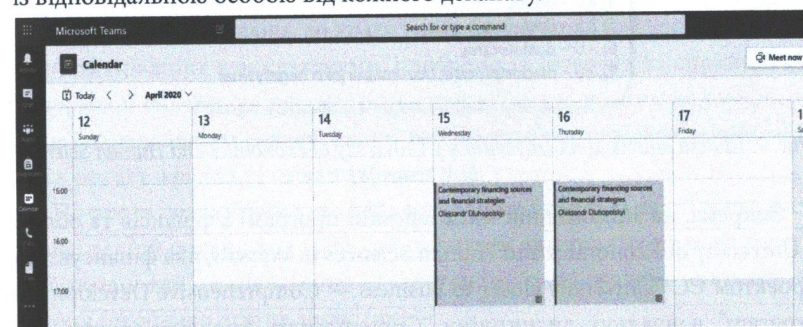

Рис. 8. Зразок запланованих і проведених лекцій у календарі Microsoft Teams

Під час онлайн-зустрічей "викладач-студент" можливо досить оперативно поширювати інформацію в груповому чаті, задаючи студентам певні кейси та завдання. Для виявлення найбільш мотивованих з них є можливість надавати їм між лекціями 10–15 хв. перерви для роздумів, відповідей на поставлені проблемні питання і надсилання їх на особисту пошту викладача. Таким чином можна перевіряти тих, хто реально слухає і працює, і тих, хто просто підключився до заняття задля "галочки" і займається своїми справами. Оскільки фінальний тест і завдання складаються усіма студентами дистанційно і буде важко перевірити дійсно індивідуальність роботи кожного, то методика перевірки активності студентів під час лекцій є ефективною можливістю градації фінальних оцінок.

Наприклад, за іспит студент отримує лише 70 % від загальної оцінки, тоді як 30 % повинен заробити під час онлайн-зустрічей з викладачем і оперативного надсилання завдань чи дискусій щодо окремих питань через Microsoft Teams. Інші студенти, які слухають індивідуальні рефлексії своїх одногрупників дистанційно, в такому випадку чудово розумітимуть причини різниці в оцінках за курс, оскільки фінальна евалюація відбуватиметься більш справедливо. Наприклад, згідно прийнятої шкали оцінювання (рис. 9), максимальний бал за іспит можна зафіксувати на рівні 4,0-4,5, тоді як 5,0 та 6,0 можливо отримати лише за умови активної участі у дискусіях та написанні фідбеків під час онлайн-зустрічей.

- 1) 6,0 – celująca,
- 2) 5,0 – bardzo dobra,
- 3) 4,5 – dobra plus,
- 4) 4,0 – dobra,
- 5) 3,5 – dostateczna plus,
- 6) 3,0 – dostateczna,
- 7) 2,0 – niedostateczna (rozumiana jako negatywna)

Рис. 9. Шкала оцінювання студентів у University of Economics and Human Sciences in Warsaw [8]

Зокрема, на англomовній магістерській програмі з фінансів та обліку в University of Economics and Human Sciences in Warsaw, яка фінансується проектом ЄС “University closer to business — Comprehensive Development Program”, навчальну дисципліну “Contemporary financing sources and financial strategies” станом на травень 2020 р. онлайн вивчали 53 міжнародних студенти із Казахстану, Азербайджану, Нігерії, Туреччини, Таджикистану, Вірменії. Деякі з них залишилися до закінчення карантину у Польщі, однак більшість усе ж таки повернулася на батьківщину. До занять онлайн постійно під’єднувалось 30–35 студентів, з яких активно писали фідбек та комунікували 10–12 студентів.

Особливістю побудови навчального процесу у багатьох університетах Польщі, що суттєво відрізняє їх від українських ЗВО, є те, що студенти на початку вивчення певної дисципліни пишуть т.з. “pretest”, в якому перевіряється їх загальна обізнаність із предметом, що пропонується до вивчення. Після складання фінального іспиту студентами здається “after

test”, завдяки якому визначається прогрес студентів у вивченні конкретної дисципліни.

Висновки

Загалом, вимушене транскордонне дистанційне викладання (в якому бере участь чимало українських викладачів польських університетів) поставило перед низку питань стосовно майбутнього навчального процесу на 2020–2021 н.р. та на подальшу перспективу.

По-перше, зважаючи на переваги дистанційної освіти в контексті зручності, доступності, безпеки та економії ресурсів, багато університетів пропонуватимуть дистанційний формат освіти для міжнародних студентів без відвідування Польщі за аналогією з університетами США та Великої Британії.

По-друге, приймаючи до уваги потребу багатьох студентів у особистих комунікаціях з викладачами, проблеми із Інтернет та сприйняттям інформації онлайн, університети посилюватимуть вимоги до професорсько-викладацького складу, якості інтернет-зв'язку та диференціюватимуть оплату офлайн та онлайн викладачів.

По-третє, виникатиме потреба у уніфікації навчальних платформ та записі лекцій онлайн викладачами, захистом авторських прав на матеріали, надані для ознайомлення студентам, що змінюватиме контекст навчання (особливо освіти дорослих).

Література

1. Chaney E. G. Web-based instruction in a Rural High School: a Collaborative Inquiry into its Effectiveness and Desirability / Elizabeth Griffin Chaney // NASSP Bulletin. — 2001. — Volume 85, Issue 628. — P. 20–35.
2. Gilbert B. Online Learning Revealing the Benefits and Challenges [Електронний ресурс] / Brittan Gilbert // Fisher Digital Publications, 2015. — 32 р. — Режим доступу: https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1304&context=education_ETD_masters (дата звернення: 25.04.2020)
3. Schneller C. Distance Education in European Higher Education. The Students. Report 2 [Електронний ресурс] / Chripa Schneller, Carl Holmberg. — UNESCO, 2014. — 58 р. — Режим доступу: <https://static1.squarespace.com/static/5b99664675f9eea7a3ecce82/t/5c7e4af8b208fc9>

ПРАКТИКИ ТРАНСКОРДОННОГО ДИСТАНЦІЙНОГО...

- 9771b9d7e/1551780606067/ideal-report-2-final.pdf (дата звернення: 25.04.2020)
4. The Digital Economy and Society Index (2020) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>. (дата звернення: 20.04.2020)
 5. Expatri Insider (2018). Digital Life Abroad Report. — Режим доступу: <https://cms.internations.org/sites/default/files>. (дата звернення: 20.04.2020)
 6. Internet in Europe Stats (2019). — Режим доступу: <https://www.internetworldstats.com/> (дата звернення: 20.04.2020)
 7. Digital Evolution Index (2017). — Режим доступу: <https://sites.tufts.edu/digitalplanet/>
 8. University of Economics and Human Sciences in Warsaw (2020). — Режим доступу: <http://ufm.vizja.pl/> (дата звернення: 20.03.2020)